

menjali s podredjem.¹¹ Torej nimamo merila (in ga tudi nismo mogli najti), s katerim bi ugotovili, v kateri tip zloženega vezniškega stavka lahko spremenimo brezvezje z vzročnim ali posledičnim razmerjem.

In sedaj o brezvezjih s p o g o j n o - d o p u s t n i m r a z m e r j e m. Raba pogojnih stavkov je v slovenščini zelo omejena, za dopustne stavke brez veznika so pa tudi samo posamezni zgledi. V pogojnih stavkih prvi del po navadi sporoča o dejanju, ki je pogoj za uresničenje dejanja drugega stavka. Prim. pri Gregorčiču:

Gori na stolu pa Večni sedi,
kapljici vsaki on srečo deli:
pade na polje — / rodi zelenjad,
kane na drevje — / obilen da sad,
kaplja na njivi — / da žito zlato,
kaplja na trti pa — / vince sladko.

Ti migni — / blisku žar se upihne,
le prst zavzdigni — / grom potihne,
le veli — / bič se razdrobi,
le želi — / led se raztopi,
in roka, ki je prej grozila,
bo blagoslov na nas rosila.

Dopustni stavki v prvem delu vsebujejo pogoj za uresničenje dejanja drugega dela, v drugem delu pa se izraža to, kar se dogaja navzlic obstajajočemu pogoju: *Briga me res ne, briga — koplji, da samega satana izkoplješ — / vode ne bo* (Vor.). Dopustna brezvezja so zelo blizu protivnim; lahko jih zamenjamo z vezniškim stavkom, bodisi dopustnim bodisi protivnim. Kakor pri vzročno-posledičnih tudi pri teh stavkih ne vemo, ali bi jih bilo bolje spremeniti v priredje ali v podredje: *Dolžiš boga, dolžiš nebesa, ljudi in zemljo, vse stvari, in angela, v peklju besa — / nikdo ni kriv, kriv sam si — ti!* (Greg.)

(Se bo nadaljevalo)

Zapiski, ocene in poročila

DELEŽ LEPOSLOVJA V SLOVENSkih MLADINSKIH LISTIH

Slovenci* imamo zdaj tri mesečnike za mlade bralce, Cicibana, Kurirčka in Pionirja, ter tednik Pionirskih list, če kolportažni zabavni list Zvitorepec izločimo iz našega pregleda kot list, ki prinaša skoraj izključno tuje, trgovskim vidikom prirejene stripe, kjer ob okleščnem besedilu o leposlovju v ustaljenem pomenu te besede ne moremo govoriti. Od navedenih listov imajo trije že dolgoletno izročilo, saj izhajata Ciciban in Pionir že štiriindvajseto, Pionirski list pa dvaindvajseto leto. Ciciban je namenjen otrokom prvih treh razredov osnovne šole in zadnja leta tudi predšolskim otrokom, druga dva lista učencem od četrtega razreda naprej. Ko se je pred osmimi leti ustanovil Kurirček, sprva po značaju prispevkov ni bil omejen na določeno razvojno stopnjo otrok, temveč je bil urejan po načelu tematske zaokroženosti, saj je prinašal le besedilo s snovjo NOB in ljudske revolucije. Nato pa se je vedno bolj začel prilagajati zanimanju in usmerjenosti otrok na srednji stopnji osnovne šole, tako da ima danes največ bralcev med učenci četrtega in petega, pa tudi še šestega razreda. Zadnji letniki kažejo, da uredništvo čedalje bolj skuša razširiti tudi tematiko prispevkov, ki segajo na različna področja življenja v sedanjosti in preteklosti.

¹¹ Anton Bajec, Rudolf Kolarič, Mirko Rupel: Slovenska slovnica, Državna založba Slovenije, Ljubljana, 1968, str. 322—323.

* To poročilo je bilo podano na jesenskem posvetovanju Zmajevih otroških iger v Novem Sadu 8. novembra 1968; posvetovanje je obravnavalo problematiko mladinskih listov v Jugoslaviji.

Tako je danes položaj slovenskih mesečnikov za otroke tak, da bero Cicibana predvsem otroci do vključno tretjega razreda, v četrtem, petem in deloma še šestem razredu večinoma Kurirčka, od šestega naprej pretežno Pionirja. Tednik Pionirski list ima večino bralcev med otroki od četrtega do osmega razreda. Seveda pri vseh listih posamezni naročniki in bralci segajo čez ta časovni okvir.

Tudi mi bomo liste v našem pregledu razvrstili po tem zaporedju, pri čemer si bomo skušali vsaj v glavnih obrisih zastaviti naslednja vprašanja: s čim se posamezni listi obračajo do otroka določene razvojnne stopnje; kakšen je v njih delež leposlovja po količosti; kakšen je značaj tega leposlovja ter njegova estetska vrednost. Ob tem se nam bo morebiti pokazalo, kakšna je usmerjenost listov zdaj in v kakšni smeri bi bile mogoče izboljšave ali spremembe.

Misli tega poročila izhajajo iz gradiva, ki ga vsebujejo letnik 1967/68 in začetne številke letnika 1968/69 omenjenih štirih listov.

Že pri bežnem prelistavanju Cicibana ugotovimo, da v njem številčno prevladujejo leposlovna besedila. Vrste se kratke pesmice, ljudske, domače in tuje v prevodih, ter umetne, verzi ob posameznih slikah, npr. abeceda, kratki prozni zapisi, zgodbe iz otroškega življenja, zlasti iz otroških iger, v katerih včasih nastopajo tudi živali, črtice, ki skušajo ponazoriti otroško domišljijo, pripovedke, zgodbe iz NOB, šale, anekdote, basni in še kaj. Za tem so uvrščena poučna besedila, ki skušajo otroka povezovati z dogajanjem v naravi, ga navajati na opazovanje in ga seznanjati s kmečkim delom. Primeri, ki ponazarjajo otrokovo ravnanje v posameznih položajih, žele vplivati nanj vzgojno. Vprašanja, na katera je treba odgovarjati, in nagrade naj bi mlade bralce pritegnili in aktivirali; enako objavlanje njihovih pisem ter križanke in drugo gradivo na ugankarski strani. Likovna stran seznanja otroke z raznimi tehnikami slikanja in je lahko v pomoč učitelju, uglasbena pesmica lahko pomaga učitelju pri petju.

Celotna ureditev Cicibana kaže, da uredništvo z večino prispevkov upošteva sprejemljivost otrok, ki jim je list namenjen, skrbi za privlačnost z lepo likovno opremo in ima tudi svoj vsebinski koncept, v katerem so upoštevan vzgoja, pouk, zabava in estetsko doživljanje. Očitna je težnja, da bi bili poučni sestavki jasno ločeni od leposlovja. Med leposlovnimi besedili je le malo takih, iz katerih bi štrleli npravni nauki ali navsveti. A mnoga besedila, zlasti tista, ki so tematsko vezana na drobne pripetljaje iz otrokovega doživljanja ali iz njegovega domišljjskega sveta, ostajajo neizrazita, brez prave polnosti in življenja. Ob besedilih, ki imajo značaj tako imenovanih modernih pravljic, bi si v listu za najmanjše želeli tudi klasične pravljice, ki je v preglednih številkah Cicibana ni. Saj je taka pravljica kot tvorba domišljije in s svojo pravljico etiko nepogrešljiva in nenadomestljiva vsaj še v nižjih razredih osnovne šole. Med pesmimi, ki so večkrat le bolj ali manj metrično urejena besedila z raznimi glasovnimi učinki, še posebej z onomatopejo, učinkujejo sveže nekateri domači ali prevedeni ljudski verzi, pogosto samo hipne nagajive domislice. Nasploh bi bilo želeli pri leposlovnih pripevkih več resnične poetičnosti in kakovosti.

Pri Kurirčku je razmerje med leposlovjem in drugimi besedili malo drugačno ko v Cicibanu. Skoraj polovica lista je namenjena pouku in zabavi. Med poučnimi besedili prevladujejo ob prirodoslovnih sestavkih navodila s področja igre in dela, obsežna je Kurirčkova torba s prispevki otrok bralcev, dosti prostora je odmerjenega »javki za ugankarje«, ne manjka smešnic in nagradnih vprašanj. Vendar je še vedno poudarek na leposlovju, ki ga prinašajo prve strani lista.

Prvotna snovna omejitev Kurirčka je kljub preoblikovanemu uredniškemu konceptu še zmerom vidna: sleherna številka prinaša vsaj po dve besedili, ki sta vezani na dogajanje med narodnoosvobodilnim bojem, v nekaterih številkah je takih prispevkov še precej več. Besedila obnavljajo spomine na posamezne dogodke med bojem, v katerih nastopajo ali samo odrasli ljudje ali ob njih tudi otroci. Akcijskih zgodb je bolj malo, nekaj je reportažno anekdotičnih zapisov, nekaj čustveno obarvanih besedil, ki govore o smrti in grobovih (deloma v vezani besedi). Posebno mesto zavzemajo zgodbe o otroku, ki ni neposredno vključen v boj, a mu vojni čas s svojim nasiljem kljub temu ruši njegovo otroštvo. Te zgodbe skušajo v bralcu zbuditi čut za razločevanje med pravičnostjo in krivičnostjo. A tudi v drugih zgodbah, ki snovno segajo v vsakdanje otroško življenje — zlasti še v tistih, ki obnavljajo spomine iz polpretekle dobe pomanjkanja in pritrgovanja ali pa v sodobnost vpletajo spominjanje na čas med vojno — je močno prisoten vzgojni namen vplivati na otrokov socialni čut, buditi v njem dobroto, ljube-

zen do sočloveka, gojiti medsebojno razumevanje in pripravljenost za pomoč, vzbujati medsebojno zaupanje. Verjetno so s podobnim namenom uvrščene v list zgodbe iz živalskega in rastlinskega sveta, posebljenega v poetiziranih besedilih. Podobno lahko vsaj na bralke deklice učinkuje pogosta prisotnost junakinj deklic v mnogih od teh zgodb.

Zgodb, v katerih je podana zgodba z akcijo, kar ustreza otrokom v dobi kritičnega realizma in predpubertete, je le nekaj. Ker take zgodbe, v katerih se mora tudi kaj »zgoditi«, zahtevajo večji obseg, se obe vodilni zgodbi, pisani na tak način, nadaljujeta skozi vse številke. Ena riše sedanje življenje otrok, a deloma posega v preteklost, ki dogodke v sodobnosti postavlja v drugačna razmerja, druga je zgodovinska povest in prikazuje upravičen in pravičen boj proti zatiralcem. V obeh so postavljeni otroci ob svet odraslih; v prvi so v središču dogajanja z lastnimi problemi, ki jih odrasli le pomagajo razreševati, v drugi so bolj spremljevalci, vendar ne le pasivni opazovalci burnega dogajanja. In bralci v svojih pisnih največkrat omenjajo prav ti dve besedili (razen anekdotično sestavljene slikanice v nadaljevanjih), da sta jim v listu najbolj všeč.

Medtem ko velik del proznih besedil skuša predvsem oblikovati npravnstveni lik otroka, prevladujejo med sorazmerno številnimi pesmimi besedila brez posebnega npravnega poudarka. Motivi, ki ustaljeno spremljajo šolsko leto od vstopa v šolo, prek narave, letnih časov in posameznih praznikov do živali in otroških iger, so večkrat obrabljene in tudi izrazno ter oblikovno nedomiselnosti.

V celoti je — tudi ob večini prevodov, ki so v vsaki številki — poudarek na leposlovnem delu v listu bolj kolikosten ko kakovosten.

Pri Pionirju je povsem drugačno že številčno razmerje med leposlovjem in drugim gradivom. Izrazito prevladujejo (ob ustaljeni ugankarski strani, nagradnem kvizu in Pionirjevi pošti) poučno informativni sestavki z raznih področij, iz naravoslovja, geologije, astronomije, zemljepisa, narodopisja, zgodovine, zgodovine NOB, slovstvene zgodovine, umetnostne zgodovine, glasbe, tehnike, športa in podobno. Leposlovni prispevki, kolikor jih je, se med drugim bogato in nazorno ilustriranim gradivom kar izgubijo. In še med temi maloštevilnimi leposlovnimi besedili (v letniku 1967/68 je bilo med njimi skoraj toliko prevodov ko izvirnih besedil) je bilo nekaj takih, ki so jim otroci višjih razredov osnovne šole že odrasli in bi bolj sodili npr. v Kurirčka. Letnik 1968/69 Pionirja pa si je sploh privzel podnaslov Poljudnoznanstvena revija za mladino, s čimer je njegova usmeritev jasno opredeljena.

Tako se znajdemo pred nenavadno ugotovitvijo, da za mlade bralce od šestega razreda nimamo več revije, ki bi jim mogla vsak mesec redno posredovati vredna leposlovna besedila. Tako torej v tej najobčutljivejši dobi, ko lahko izgubimo bralca leposlova za zmerom, sami pomagamo, da mlad človek, za čigar razumski razvoj sicer skušamo čim bolj poskrbeti, lahko začne izgubljeni zanimanje za umetniško besedo. Več je namreč verjetnosti, da je otrok iz poprečnega okolja naročen na revije ko na kakšno knjižno zbirko. Zato bi revija morala ob drugem gradivu prinašati tudi ustrezna leposlovna besedila, da bi se v bralcu ohranjalo in še dalje razvijalo veselje za branje vrednega leposlovja.

Na tej stopnji bero otroci tudi Pionirski list. Ta tednik ima bolj značaj časnika. Poudarek je na raznih aktualnostih, sestavkih iz življenja pionirjev, na informativnih in tudi poučnih ter vzgojnih prispevkih. Precej prostora zavzemajo stalne rubrike, npr. pisma bralcev, nasveti za izdelavo raznih tehničnih in drugih predmetov, stran za ugankarje, poročila o športnikih in drugo. Precej prostora pa je odmerjenega tudi leposlovnim besedilom. Vendar med temi prevladuje poleg reportažnih zapisov izrazito zabavno slovstvo, brez pravih npravnstvenih in estetskih vrednot, podano večinoma v obliki slikanic in stripov, ki prinašajo predvsem napete, včasih tudi surove akcijske zgodbe ali smešne dogodbe, grajene zlasti na drastičnem položajskem humorju. V letniku 1967/68 je list začel objavljati tudi izbrana leposlovna besedila iz preteklosti, kjer pa je bil zlasti pri izbiri starejših del odločujoč bolj slovstvenozgodovinski pomen ko estetska vrednost besedil, torej je šlo bolj za pouk ko za posredovanje umetnin, primernih kritičnemu realistu in predpubertetniku. Na bralni strani prinaša Pionirski list tudi druga izvirna ali prevedena leposlovna dela, ki so zelo različna po zvrsti, namenjenosti določeni stopnji in tudi po estetski vrednosti. Ob jubileju lista je bilo v več zaporednih številkah ponatisnjenih precej besedil iz starejših letnikov Pionirskega lista. Namen je bil očiten: tudi sedanjim bralcem dati v roke izbor najboljšega, kar je doslej v listu

izšlo. Toda prav ta prikaz najboljšega je pokazal, da je res dobrih besedil, takih, ki ohranijo svežost in neposrednost prve upodobitve tudi še po raznih poznejših ponovitvah motivov ali slogovnih ter drugih posnemanjih, le malo.

Med tem našim pregledovanjem lepšlovja v zdaj izhajajočih slovenskih mladinskih listih sta nas zanimali ves čas predvsem dve vprašanji: vprašanje količnosti in vprašanje kakovosti.

Glede prvega smo ugotavljali, da je skrb za dobro leposlovje, ki bi prihajalo otroku redno v roke, zanemarjena ravno v najobčutljivejši dobi predpubertete in pubertete. Nujno bi bilo, da se to vprašanje uredi ali s tem, da bi Pionir prinašal več in primernejših dobrih literarnih prispevkov ali pa da se Kurirček preusmeri tako, da bo zajel bralce do konca osnovne šole, pri čemer bo moral posvetiti vso skrb res dobro pretehtanemu izboru uspeših leposlovnih besedil. Pionirski list pa naj bi zlasti poskrbel za primerna in dobra besedila slikanicam, ki so njegov najprivlačnejši del.

Ob vprašanju kakovosti, ki smo nanj zadevali ves čas naših razmišljanj, pa se ob koncu zastavlja vprašanje ponatiskovanja starejših besedil. Čeprav so serije prikaz tega, kar sproti nastaja, bi bilo pri mladinskih revijah — zlasti če ima sorazmerno majhno število revij tako širok krog naročnikov in zajema tako velik del otrok, kakor je to pri nas na Slovenskem — treba skrbeti za to, da bi bil vsak rod deležen tudi primerne izbora najboljših besedil iz vse naše dosedanje tvornosti za otroke, od ljudske pesmi in Levstika dalje. Letnik 1968/69 Cicibana je začel prinašati v vsaki številki po eno pesem iz naše klasike. Mislim, da je to primerna odločitev. Saj pri leposlovnih prispevkih za mlade bralce ne gre za beleženje leposlovnih aktualnosti niti ne za tako naglo menjavanje izraznih načinov ko na drugih leposlovnih področjih, in s tem tudi ne za menjavanje slovstvenega okusa, ki ga otroci sploh še nimajo, oziroma se jim šele začenja oblikovati. Ob novem, kar nastaja sproti, ohranja še vedno svojo vrednost mnogo prejšnjega, če je seveda nastalo resničnemu ustvarjalcu iz resnične potrebe. V mladinski književnosti še bolj ko v drugem leposlovju ob aktualnih temah ostaja mnogo vedno prisotnega in vedno veljavnega, tako rekoč brezčasnega.

A takih besedil je v obravnavanih listih le malo. Odrasli bralec se tega še posebej zave ob sklenjenem branju celih letnikov, ko ga bolj kot sicer utruja ponavljanje motivov, le malo variirana tematika, ustaljene šablone v upodabljanju posameznih zvrsti, premajhna domiselnost v besedilih, narejenih »po pravilih« za mladega bralca. Zato med temi besedili tem bolj izstopi tako, ki je drugačno. Tako učinkuje npr. v letniku 1967/68 Pionirskega lista sveže, neposredno in prepričljivo črtica Mimi Malenškove Slepí slavček, objavljena v tretji številki. Odrasli bralec sploh ne bo našel v njej ničesar, kar bi ga spominjalo na mladinsko književnost. Anketa uredništva, narejena za to številko Pionirskega lista na dveh mestih in dveh podeželskih šolah, pa je pokazala, da so se otroci za besedilo ogreli. Prebrali so ga vsi anketirani otroci, med trintridesetimi prispevki v anketirani številki je prišel na četrto mesto; izmed 126 bralcev so besedilo odklonili samo štirje, 52 otrok pa ga je označilo kot najboljši prispevek v tej številki. Da je besedilo doseglo tako ugoden sprejem, mora biti v njem nekaj privlačnega. To ni ne razgibača akcija ne pustolovska dogodivščina ne humor, na kar so sicer uglašena dela, ki hočejo »vleči« pri otroku v dobi kritičnega realizma in predpubertete. V zgodbi tudi ni otroškega junaka, ki bi omogočal bralečvo enačenje z njim. Vendar črtica ni brez dogajanja, ki je postavljeno v stvarne, a ne vsakdanje okoliščine. Ob tem, ko se nekaj »zgodí«, se oblikujejo tudi posamezni človeški liki, čeprav so z dogajanjem povezani bolj posredno. In najbrž za mladega bralca ni nevažno še dejstvo, da gre za zvezo med človekom in živaljo. V pripovedovanju pa je čutiti ne samo avtoričino neposredno prisotnost, temveč še posebej njeno človeško prizadetost. Le-ta kaže, da besedilo ni nastalo prisiljeno, hoteno, temveč iz avtoričine notranje nuje, da nekaj, kar nosi v sebi, pove tudi drugim. In to ne na način, ki bi bil hote in premišljeno otroški, temveč tako, kakor se je avtorici oblikovala snov sama, ne glede na bralca. Tako je nastalo delo, ki ga z enakim doživetjem nečesa estetsko in hkrati nrvstveno vrednega prebere odrasli, kakor se lahko dotakne tudi otroka.

Ta konkretni primer, ob katerem sta seokus odraslega in otroškega bralca ujemale (besedilo je z odobravanjem prebralo več odraslih), lahko zbudi v človeku različne misli. Če se spomnimo, da predstavlja vrsta besedil, tujih in domačih, ki zdaj sodijo med izrazito mladinska dela, ki pa so nastala iz povsem drugačnih nagibov in za odrasle bralce, leposlovno najuspelejša besedila, lahko sklepamo, da vsaj za bralce predpubertete in pubertete, ki zdaj ta dela bero, ni nujno pisati tako, da ima pisatelj ves čas pred očmi otroka. Če k temu dodamo klasične pravljice, ki so nastajale sprva

med odraslimi za odrasle in jih še danes radi bero ob otrocih tudi odrasli, se še bolj zabrisuje meja med besedili za otroke in za odrasle. Eno je gotovo: otroci vsega, kar je napisano, ne morejo brati, ker nimajo zadosti razvitega razuma, ne čustev ne zadosti življenjskih izkušenj, in bi branje zahtevnega besedila v njih ne budilo za podoživljanje potrebnih asociacij. V tej smeri torej gotovo je neka omejitev. Vprašanje pa je, ali ta omejitev velja tudi v nasprotni smeri. Ali more obstajati *dobra* mladinska književnost, ki bi odraslemu ne mogla ničesar nuditi? Mislím, da ne. Mislím, da posebne, od druge književnosti čisto ločene mladinske književnosti ni, temveč, da je le del književnosti, ki je dostopen *tudi* otroku, ali morebiti *predvsem* otroku, ki ga otrok sprejema ali zaradi ritma in zvočne besede, ali zaradi igrive domišljije, ali zaradi privlačne zgodbe, ali zaradi humorja, ali zaradi možnosti izenačitve z junakom, ali zaradi neposrednosti in pristnosti podajanja. Mora pa imeti vsako tako besedilo kaj povedati ali mora kaj nuditi tudi odraslemu bralcu.

In taka, res vredna leposlovna besedila, ki so nastala iz resnične pisateljeve nuje, bi človek rad bral v listih za otroke, ne glede na to, kdaj so nastali, in tudi ne glede na to, kateri razvojni stopnji so listi, ki jih prinašajo, namenjeni. Prinašati bi morali vredno leposlovje vsi, od lista za najmlajše pa do listov, ki so že most k leposlovju odraslih.

Alenka Glazer
Pedagoška akademija Maribor

ŠE EN DOKAZ ZA RABO SLOVENŠČINE V JAVNOSTI

Sklašam z vsemi dokazi, ki jih je v članku Zakaj zatajujemo svoj materni jezik? navedel J. Toporišič (JiS 1969, št. 6. platnice), in podpišem sklep: »Mislím torej, da mora Slovenec, posebno pa njegov poslanec in zastopnik sploh, v večnarodnostnih zborih govoriti le slovensko.«

Naj dodam še en dokaz, da moramo Slovenci s slehernim Jugoslovanom govoriti slovensko! Pred kratkim me je obiskal neki znanec iz Pule. Ta prijatelj, sin slovenskih staršev, je bil rojen v Zagrebu, kjer je tudi dokončal vse šole. Od staršev se je naučil toliko slovenščine, da kar zadošča za navaden pomenek s Slovincem, medtem ko hrvaščino obvlada kot rojeni Hrvatje. V pogovoru z menoj se je ta znanec doslej vedno trudil, da bi govoril po slovensko, kar mu je precej uspevalo, le barva posameznih samoglasnikov in intonacija je bila šepava. Ob letošnjem srečanju pa mi je takoj v začetku izjavil, da bo odslej govoril samo hrvaško, tudi v Sloveniji, *da ne bo žalil slovenščine in slovenskih ušes s svojo klavrno izgovorjavo slovenske besede!* »Ko po radiu in televiziji slišim, kako nekateri Slovenci *hočejo* v javnosti govoriti srbohrvaško, resnično *trpim in se sramujem!* Kako lep je vsak jezik iz ust tistega, ki ga resnično zna, in kako žalosten je iz ust tistega, ki ga ne zna! Zato bom odslej vedno govoril samo hrvaško.«

Moram reči, da so me te besede docela prepričale in dam prav svojemu prijatelju s Hrvaškega. Slovenci, ki hočejo govoriti v tujem jeziku, četudi bi bil slovanski, naj pomislijo, kako težko nam dene, če slišimo tujca, ki lomi in mrcvari slovenščino, da komaj uganemo, kaj hoče povedati. Prav tako mora biti neprijetno neslovincu, ko poslušá Slovenca, ki brez potrebe uporablja tuj jezik, zlasti še v naši domovini. Če že moramo v tujini poslušati tuje jezike in jih uporabljati, da se sporazumemo s tujcem, naj bo doma drugače. Pokažimo vsem neslovincem lepoto in blagoglasje slovenskega jezika, tujo besedo pa uporabljajmo le takrat, če se drugače ni mogoče s tujcem sporazumeti. Menim, da bomo s tem najlepše izpričali svojo narodno zavest, svoj ponos, pri neslovincu pa dosegli spoštovanje. Še vedno velja: Kdor zaničuje se sam, podlaga je tujčevi peti!

Jože Gregorič
Krka